

Andre Mulder, melkveehouder op het biologisch melkveebedrijf 't Ecoloar te Wijthmen (Zwolle)
"De gangbare manier van boeren in Nederland heeft helaas negatieve gevolgen voor boeren in de derde wereld. Neem de grondstoffenstroom van veevoer. Om producten uit andere landen hier in ons land aan de kippen en de varkens te voeren, is op de lange duur gedoemd om te mislukken. Je moet het voedsel dáár produceren waar het ook geconsumeerd wordt. Denk in regionale kringlopen. Als ik zorg voor mijn eigen kringloop op mijn eigen bedrijf, zowel qua mest, voer e.d., dan schaad ik niemand. Dan boer ik niet ten koste van.... Het moet in Nederland steeds groter en groter. Veel boeren kopen er elk jaar twintig tot vijftig duizend liter melk bij ... Onnodig volgens mij. Van 300 tot 400 duizend liter melk kun je toch ook een leuke boterham verdienen? Andere boeren ontnemen je door dergelijke schaalvergroting productieruimte. Ik ben in 1983 begonnen met dertig koeien, en heb nu nog steeds dertig. In het voorjaar gaan de koeien zo gauw mogelijk de wei in. Ze lopen een maand of zes à zeven buiten. De SKAL-regels schrijven dat ook voor. Maar ik wil de normen altijd graag ver vóór zijn... Denk aan veterinaire normen, aan vitamines in het krachtvoer. Iets uitproberen. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als ik de vitamines weglaat.... Kijk, als je vanuit je zelf iets wel of niet bewust wilt, dan heb je in feite de regels al achter je gelaten. Dat geeft mij het ultieme gevoel van 'vrij boeren'..."

Ethiek in het melkveebedrijf?

Matteo de Visser¹ en Lisette Sanderse²

¹ (ASG, divisie Praktijkonderzoek)
² (leerstoelgroep Toegepaste Filosofie, Wageningen Universiteit)

De ontwikkeling van het melkveebedrijf wordt mede gestuurd door de ethiek van de boer. Onderzoekers zien dat niet en houden er nauwelijks rekening mee. De maatschappij wil tegenwoordig graag horen dat het vee en het landschap eigenwaarde hebben en hoe de boeren de vertaling maken van wat zij belangrijk vinden naar de bedrijfsvoering. Daarom gaat het PV onderzoek doen naar ethische afwegingen bij melkveehouders.

Mensenwerk

Melkveebedrijven zijn gezinsbedrijven. Het zijn bedrijven waarbij het management en de arbeid zich bij één of een paar personen bevindt. Melkveehouders zijn zelf bij alle aspecten van hun bedrijf betrokken: omgang met de dieren, mineralenboekhouding, weidevogels, fokkerijbeleid enz. In de bedrijfsvoering speelt persoonlijke voorkeur daarom een grote rol. Het onderzoek in de melkveehouderij was tot voor kort puur landbouwkundig onderzoek, met bijdragen uit de vakgebieden plantaardige productie, dierlijke productie, economie en milieu. In deze vaak technische en getalsmatige benadering wordt weinig rekening gehouden met de minder tastbare en meetbare aspecten van de bedrijfsvoering, waar de melkveehouder ook mee te maken krijgt. Wel kan worden gesteld dat de laatste jaren bij het onderzoek naar diergezondheid, huisvesting en melktechniek, dierenwelzijn beslist wordt meegenomen.

Ondernemerschap en liefde

In de projecten Koeien & Kansen (K&K) en Bioveem is het PV zich meer bewust geworden hoe cruciaal de motivatie, doelen en voorkeuren van de melkveehouder zijn. De K&K-Nieuwsbrief van januari jl. opent met de kop: "Ondernemerschap: sleutel tot duurzaamheid". Ondernemerschap wordt dan vooral nog omschreven als het verbreden van het blikveld en het nemen van risico's om de doelstellingen wat betreft mineralenefficiëntie en economisch bedrijfsresultaat te bereiken. Anderzijds is in genoemd praktijkproject eens te meer duidelijk geworden dat het niet bij mineralen en euro's blijft. Deze 'melkers' houden van hun vee, van hun land en van het landschap om zich heen. Ze voelen zich er verantwoordelijk voor.

Iedere melkveehouder is uniek

Het LEI heeft voor alle K&K- en Bioveem-deelnemers een Strategisch Management Rapport (SMR) opgesteld. Middels het SMR wordt gestructureerd inzicht verkregen in de visie en strategie van de ondernemer. Het SMR kan grofweg in vier stukken opgedeeld worden: de ondernemer (c.q. de persoon), de bedrijfssituatie, de bedrijfsvoering en de omgeving. Bijzonder aan deze benadering is dat de persoonlijke geschiedenis, achtergrond, gezinssituatie, motivatie, interesse, kwaliteiten en verbeterpunten van de melkveehouder voorop gesteld worden. Bij deze kenmerken van de melkveehouder horen ook zijn principes, waarden en normen, zijn ethiek.

Wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen

De leerstoelgroep Toegepaste Filosofie van Wageningen Universiteit heeft samen met het PV een subsidie aangevraagd en gekregen voor het uitvoeren van een oriënterend onderzoek naar ethiek in de melkveehouderij. Via interviews met melkveehouders zal een eerste beeld verkregen worden van de rol van ethiek in een melkveebedrijf. Zowel gangbare als biologische melkveehouders worden in dit onderzoek betrokken.

In die interviews zal het gaan over hun ethische afwegingen bij het nemen van strategische beslissingen. Neem nu weidengang. De meeste melkveehouders zullen zich er niet makkelijk van af laten houden, al zou het opstallen zowel milieutechnisch als economisch gunstiger uitpakken. Ze kiezen gewoon voor hun koeien (en hun medeburgers).

Resultaat

Dit ethiekonderzoek levert een aandachtspuntenlijst voor het praktijkonderzoek voor het ontwerpen en onderzoeken van bedrijfssystemen. Daarnaast is het een aanzet om over de waarden van melkveehouders te communiceren naar de samenleving.